

Osoba vedca vo vede a výskume v kontexte svedomia a etickej dimenzie jeho konania

René Balák

Abstrakt

Človek angažujúci sa vo vede a výskume aktualizuje svoje svedomie pri rozhodovaní sa v rámci svojho konania. Osoba vedca je povolaná k rešpektu voči objektívnej etickej norme v kontexte etickej zodpovednosti. Objektívna etická norma, ktorá je eticky záväzná, je výzvou k zodpovednému využitiu jeho vedcovej osobnej slobody, aby konajúc podľa svojho svedomia, konal súčasne v súlade s etickými normami. Autonómia vedcovho svedomia sa v plnosti realizuje rešpektovaním pravdy o človeku.

Kľúčové slová: osoba vedca, svedomie, sloboda, pravda, veda, výskum

Súčasná atmosféra v oblasti vedy a výskumu často oslabuje význam a záväznosť morálneho práva (zákona) a etických princípov pre vedcov. Nezriedka sú etické princípy a morálne právo chápané ako atak na slobodu vedca v jeho vedeckej činnosti a vo výskume. Sloboda vedy, výskumu ako aj vedca, sa často akcentuje ako jediné kritérium voľby konania človeka angažujúceho sa vo vede a výskume, kde konkrétna etická situácia vo svojej neopakovateľnosti je síce výzvou pre každého vedca ale často predstavuje pre každého jedinca inú výzvu v rámci jej pochopenia optikou individuálnej etiky. Z týchto dôvodov dnes možno povedať, že život človeka je v rukách človeka viac ako kedykoľvek v minulosti. Zvyčajne sa reflexia o etických pravidlách vedy a výskumu koncentruje na niektoré špecifické etické pravidlá, ktoré majú dodržať vedecké kolektívy (sú obsiahnuté v etických kódexoch či v právnych predpisoch) ako princíp rešpektovania integrity pacienta, princíp neškodiť, spravodlivosti, slobodný súhlas zúčastnených osôb na výskume či iné.

Táto reflexia chce poukázať na osobu vedca vo vede a výskume v kontexte jeho morálneho svedomia, ktoré umožňuje vedcovi objaviť prirodzenú schopnosť, vrodenuú poznávaciu kvalitu rozumu, formulujúceho primárne a univerzálne morálne princípy a normy, nazývanú fundamentálnym svedomím¹. Následne sa chce v tejto reflexii naznačiť nevyhnutnosť dôkladnej etickej analýzy konania vedca v oblasti vedy a výskumu.

Je evidentné, že vedec (výskumník) nie je schopný vo svojom svedomí eticky hodnotiť nejakú realitu, ak sa nepredpokladá existencia miery alebo kritéria etického hodnotenia, ktoré je externého charakteru v relácii k norme, sformulovanej skrze synderesis. Čiže ide tu o hlbšiu rovinu rozlišovania ako len mechanické dodržiavanie všeobecne známych pravidiel, ktoré sú často obsiahnuté v legislatíve. Aké je teda zdôvodnenie pre normu svedomia zaväzujúcu každého vedca v oblasti vedy a výskumu? Čo je normou tejto normy svedomia vedca, čo je jeho ontologickým fundamentom, ktorý je konečným meradlom morálneho dobra a zla, čiže čo je konečným prameňom morálnosti?

Ak sa vezmú do úvahy konštitutívne elementy ľudskej prirodzenosti je možné zdôvodniť objektívnu, konečnú a imanentnú morálnu normu, obsiahnutú v existujúcom prirodzenom poriadku. Prirodzený rozum, nazývaný fundamentálnym svedomím, je odzrkadlením fundamentálnych požiadaviek rozumnej ľudskej prirodzenosti, ktorá je bázou pre normy ľudskeho rozumu každého vedca čiže aj pre etické pravidlá, ktoré sú všeobecne známe. Čiže relácia medzi normou ľudskeho rozumu a jej bázou je ontologickou väzbou, čo spôsobuje objektívnosť morálnej normy, ktorou sa má vedec riadiť v oblasti vedy a výskumu.

Objektívna norma a svedomie vedca sú vzájomne priradené, keďže norma smeruje a zaväzuje, a svedomie vedca reaguje na túto výzvu tu a teraz – rámci vedeckej angažovanosti. Rozum vedca, ako dispozícia morálneho hodnotenia, je tým činiteľom, ktorý stojí v centre problematiky vyjasnenia podstaty a prameňa morálnej normy, ktorá každého vedca zaväzuje vedca konať v súlade s morálnou normou. Zdôvodnenie objektívnej morálnej normy je späté s koncepciou človeka, keďže ľudský

¹ V tomistickej terminológii je toto fundamentálne svedomie nazývané synderesis.

rozum abstraktným spôsobom v praktickej rovine prichádza k pojmom dobra a zla. Tu možno postrehnúť rozmer racionality v etike, ktorá má prirodzený primát pred vedou a výskumom, ktoré sú jej podriadené.

Čiže rozum vedca spoznáva, že pre každú bytosť (vedci i osoby podrobené výskumu) je pravdivou hodnotou a reálnym dobrom to, čo zodpovedá jej prirodzenosti, takže je adekvátne hľadať mieru dobra ľudského aktu v samotnej ľudskej (racionálnej) prirodzenosti, čo je vlastne obsiahnuté v stvorenom poriadku. Tým je stanovené objektívne a všetkým vedcom prístupné poznanie kritéria ľudských aktov, obsahujúce v sebe dostatočné racionálne zdôvodnenie, nevyhnutné pre definovanie toho, čo je pre ľudskú osobu objektívne dobré alebo zlé.

Objektívnosť morálnej normy, ktorá má zaväzujúcu moc pre svedomie vedca, je zdôvodnená jej univerzálnosťou a nemeniteľnosťou. Kritická teologická ale i filozofická analýza poukazuje na omyl existencializmu, ktorý neguje absolútnu podstatu morálnych hodnôt, tým že odmieta fundament objektívnych morálnych noriem, meniac klasickú ontológiu práve preto, že pripisuje neadekvátny význam empirickej rovine a osobnej konkrétnej skúsenosti². Na druhej strane sa význam empirie a osobnej skúsenosti povyšuje nad morálne normy v mene falzifikovaných konceptov slobody, čo iniciuje vznik ideových koncepcií, ktoré sú oveľa smrteľnejšie ako ich tvorcovia.

Konzekvenciou týchto tendencií je pokus o relativizáciu objektívnej morálnej normy a jej validity pre oblasť vedy a výskumu v kontexte transcendentnej Osoby Boha ako aj vzťahu k *lex naturalis*, či ľudskej prirodzenosti. To následne logicky vedie k etickému situacionizmu nielen v etike ale i v oblasti vedy a výskumu. Veda a výskum dnešnej doby sugestívne ponúkajú vlastné *propositio*: neexistuje objektívna morálna norma, ktorej univerzálna platnosť a záväznosť pre svedomie vedca a výskumníka je absolútna. Avšak to spôsobuje nelogickosť akejkoľvek morálnej normy, ale i právnej, majúcej relatívny charakter, ak ide o platnosť relatívnej normy, jej záväznosť i o spojenie s osobou vedca vo vede a výskume. Dôsledky tejto metodológie je možné vidieť veľmi často.

Ale morálne právo, ktoré je nepochybne nadradené osobe vedca ale i etickej situácii v ktorej sa vedec ocitne, zahŕňa totiž každú situáciu, každú individuálnu ľudskú prirodzenosť a osobu. Vedec (tak často odvolávajúci sa na rozum) si musí v racionálnej rovine uvedomiť, že okrem všeobecných morálnych noriem sú i normy individuálne, vzťahujúce sa na konkrétne rozhodnutia jeho vlastného svedomia v konkrétnej etickej situácii, pričom sú bez výnimky podriadené všeobecnej a nemeniteľnej morálnej norme. Je tu prítomná imanentná väzba autonómneho svedomia vedca a morálneho fundamentu, ktorým je morálne právo, chápané vo vzťahu k človekovi (k jeho nemeniteľnej metafyzickej podstate), čo sa prejavuje v praktickom konaní v oblasti vedy a výskumu. Každý vedec musí zohľadňovať metafyzické a morálne otázky, ktoré majú tým väčší význam, čím viac sa vedecké poznanie konfrontuje z integrálnou pravdou o človeku³

Napätie, ktoré spôsobuje problém objektívnej pravdy, obsiahnutej v morálnom práve (objektívnej morálnej norme) a využitia individuálnej slobody vedca v jeho svedomí, spôsobuje ťažkosti pri adekvátnom riešení normatívnosti svedomia. Súčasný vedec, fascinovaný slobodou, je akoby „chorý“ na slobodu⁴ a táto posadnutosť mu zatemňuje nevyhnutnú podmienku slobody, ktorou je pravda. Bez zohľadnenia ideových tendencií, ktoré od epochy renesancie čoraz intenzívnejšie akcentujú ničím neohraničenú autonómiu vedy a výskumu, nebude možné adekvátne pochopiť a kriticky analyzovať túžbu vedca, prejavujúcu sa v extrémnej doktrinálnej opcii, spochybňujúcej a relativizujúcej všetky authority, ako aj morálne normy, či aj kritérium objektívnej pravdy. Ak vedec

² S. Rosik. *Wezwania i wybory moralne. Reflexie teologicznomoralne*. Lublin 1992 s. 119.

³ Ján Pavol II. *E' necessario determinare le condizioni etiche della ricerca Quando è in causa l' uomo si va oltre la sola scienza*. No.4. (Udienna: la traduzione italiana del discorso del Papa ai partecipanti alla Plenaria della Pontificia Accademia delle Scienze - Città del Vaticano 28.10.1994)

⁴ S. Rosik. *Sumienie między wolnością a prawdą*. In: *Człowiek sumienie wartości*. Red. J. Nagórny – A. Derdziuk. Lublin 1997 s.108.

nežije tak, ako myslí, ľahko sa stane, že začne myslieť tak, ako žije. Idei majú svoje dôsledky v oblasti vedy a výskumu len preto, že ich vytvorili ľudia, prijali ich a žili podľa týchto ideí⁵

Niektoré ideové systémy v etike, absolutizujú individuálny rozmer slobody vedca, automaticky prisudzujú jeho individuálnemu svedomiu prerogatív absolútnej inštancie morálneho úsudku, ktorá kategoricky a neomylné rozhoduje o dobre a zle, odvolávajú sa na vlastnú individuálnu, čiže subjektívnu pravdu⁶, chcú jej dať kvalitu objektivity a jedinej morálnej záväznosti.

Každý vedec a výskumník má vlastnú špecifickú štruktúru osobnosti ako aj jedinečné organizovanie vlastného ja, zvyčajne vyjadrenú termínom individuum, čo poukazuje na originalitu každého vedca v personalistickom zmysle ako aj na prirodzenú subjektivitu každého ľudskeho svedomia, vzhľadom na kritérium objektivity. Úloha svedomia vedca vo sfére veda a výskumu je na jednej strane nespochybniteľná, pretože konanie vedca v zhode s jeho svedomím znamená, že vedec sa skrze svoje svedomie kontaktuje s objektívnou realitou tak, že číta jej požiadavky a s nimi zosúladzuje svoje konanie. Týmto spôsobom sa objektívna morálnosť (vyjadrená v objektívnom morálnom poriadku, zakotvenom v realite) vyjadruje skrze subjektívnu morálnosť (akceptovanie a vernosť pravde, osobne pochopenej a afirmovanej)⁷ individuálnej ľudskej osoby.

To znamená, že pravá morálna autonómia vedca vo vede a vo výskume neznamená odmietnutie morálneho zákona (práva) ale jeho afirmáciu, ktorá spočíva na bytostnom stotožnení sa s ním⁸. Z toho vyplýva, že osoba vedca stojaca v centre celej zložitosti tejto morálnej výzvy, ktorou je veda a výskum, slobodne na ňu odpovedá svojím aktom, pričom premieňa seba i svet. Táto morálna výzva je v univerzálnej rovine charakteristická faktickosťou (reálne adresovanie konkrétnemu človekovi), jedinečnosťou (neopakovateľný rozmer pre túto osobu vedca), dynamickosťou (finalisticky nasmerovanie na rozvoj a zmenu človeka k dokonalosti) a transcenciou (obdarovanie milosťou).

Tým sa potvrdzuje stanovisko, že akokoľvek je úsudok individuálneho svedomia vedca rozhodujúci a konečný, to neznamená, že je tento jeho individuálny úsudok absolútnou normou. Totiž úsudok nie je nezávislý lebo ani vedec – ako nositeľ svedomia – chápaný v štruktúrálnej komplexnosti, nie je niekým absolútnym, ale je bytosťou existenciálne ohrozenou, prístupnou zmene, a teda zmene môže podliehať hodnotiacia funkcia svedomia. A to až do takej miery, že vedec sa stavia do role toho, kto definuje dobro a zlo, narodenie, život a smrť, čiže chce sám seba vytvárať podľa obrazu, ktorý práve teraz požaduje; vytvára nový Dekalóg, v ktorom už človek nebude mať iného boha okrem seba samého a bude milovať svoju vlastnú vôľu nadovšetko⁹.

Zjavuje sa tu subsidiárna úloha autority, cieľom ktorej nie je dominancia vo vzťahu k svedomiu vedca, ale nasmerovanie vedca k duchovnej zrelosti a k zodpovednosti, čo však neznamená, že autorita môže zastúpiť vedca a výskumníka v jeho morálnej voľbe. Práve sloboda konania implikuje zodpovednosť vedca, ktorý vzhľadom na poznanú pravdu prijíma na seba zodpovednosť ako výsledok sebarealizácie. Lebo každý vedec, vzhľadom na svoju dôstojnosť, ako osoba rozumná a slobodná, je viazaný zodpovednosťou, a má slobodne hľadať pravdu¹⁰, vyvarujúc sa tak drámy antimónie, ktorá niekedy vstupuje medzi morálne právo a slobodu svedomia.

Morálna kategória pravdy je prirodzenou hranicou slobody svedomia, lebo nielenže zabezpečuje správne fungovanie jednotlivých funkcií svedomia vedca a výskumníka, ale objektívna pravda ukazuje na zodpovednosť vedca voči Darcovi tejto slobody. Teda nejde len o objektívnu pravdu vzťahujúcu sa k zodpovednosti za morálny akt ľudskej osoby ale ide o interpersonálnu zodpovednosť bytostného charakteru – stvorenia voči Stvoriteľovi. Kategória pravdy tu nemá len morálny význam ale i antropologický (pravda o človeku) a transcendentný (Osobná Pravda), k čomu

⁵ D. DeMarco – B. Wiker. *Architekti kultúry smrti*. Praha 2011 s.14

⁶ Ján Pavol II. *Veritatis Splendor*. nr.32.

⁷ S. Rosik. *Formovanie sumienia chrześcijańskiego w relacji do normy obiektywnej*. In: *Pokuta i sakrament pojednania we współczesnym Kościele*. Poznań 1985 s.23.

⁸ Ján Pavol II. *Veritatis Splendor*. nr. 41.

⁹ D. DeMarco – B. Wiker. *Architekti kultúry smrti*. Praha 2011 s.13

¹⁰ Druhý Vatikánsky Koncil. *Dignitatis humanae*. nr. 2.

môže človek slobodne dospieť racionálnou reflexiou ako aj prostredníctvom Zjavenia. Vedec v dnešnej dobe nemôže predávať svoju dušu za ilúziu pravdy a nemôže namiesto pravdy dávať otupujúcu lož a ilúziu, lebo tým popiera nielen vedu ale i samého seba.

Práve rozumnosť a sloboda osoby vedca umožňujú vedcovi realizovať seba samého smerom k dokonalosti ľudskosti, teda ide o prirodzený sklon dosiahnuť cieľ zhodný s prirodzenosťou človeka. Činí tak z dôvodu pochopenia a prijatia vnútornej povinnosti (imperatívu) ku konkrétnej morálnej voľbe (naplňujúcej tento cieľ), pričom táto subjektívna morálna voľba vyplýva z objektívnej morálnej normy, akomodovanej svedomím vo svetle aktuálnych okolností danej etickej situácie. Ak je tento proces aktualizácie rozumu a slobody vo svedomí ľudskej osoby naplnený uvedomením si zodpovednosti za účinky slobodnej morálnej voľby ľudského subjektu, tak takýto subjekt sa javí ako úplne zrelá osoba, konajúca morálne.

Ide o zodpovedné rozlišovanie medzi všeobecnými morálnymi normami, vzťahujúcimi sa k podstate morálnosti – jej najvnútornejšiemu jadrú, a konkrétnym aplikovanými morálnymi normami, kde sa berie do úvahy všetko to, čo podlieha prirodzenej historickej zmene, pričom sa neustále berie do úvahy nemeniteľnosť a trvalosť ľudskej prirodzenosti a prirodzeného morálneho poriadku – čiže metafyzický rozmer morálnosti v spojení s pravdivou antropologickou koncepciou človeka.

Toto však odmietajú prívrženci epistemológie etického relativizmu, ktorý možno charakterizovať ako deontológiu ľudského skutku negujúcu všeobecnú etickú normu vzťahujúcu sa k danému skutku, sa prijíma názor, že skutok má byť vykonaný, opierajúc sa o hodnotenie konania v situácii, dokonanej skrze aktuálne konajúci podmet¹¹. Ako bolo naznačené i v iných súvislostiach, to predpokladá taký postoj konajúceho vedca, v ktorom sa vychádza zo subjektívneho presvedčenia, že všetky ideí a etické koncepcie sú rovnako hodnotné, čo však často vedie človeka k existenciálnej ľahostajnosti voči všetkým ideám a etickým systémom, i voči tým, ktoré obsahujú pravdu a dobro.

Vzťah medzi slobodou a zodpovednosťou konajúceho vedca za všetko, čo koná špecificky ľudsky, v bioetickej dimenzii je podstatou celého problému. Ide o vlastne o etickú kvalitu skutkov vedca, ktoré možno kategoriálne hodnotiť podľa klasického spôsobu etickej kvalifikácie toho, čo vedec vykonal v rámci aktualizácie svojej slobody v duchu zodpovednosti (vo vede a výskume). Tomu sa urputne niektorí vedci bránia, lebo ich myslenie sa nechce podriaďovať transcendentnej autorite. Totiž idea, že človek bude môcť dosiahnuť úplnú veľkosť vtedy, keď zosadí z trónu všetkých bohov¹² sa tak udomácnila v myslení mnohých vedcov a výskumníkov, že ju považujú za nespochybniteľný štandard vedeckého myslenia a konania.

Etická analýza vedcovho slobodného skutku v perspektíve mravnosti vždy zohľadňuje predmet (v bioetickej dimenzii ide napr. o medicínsku ingerenciu, výskum, bioterapiu, experiment) jeho ľudského skutku, cieľ, intenciu konajúceho subjektu (vedca) a okolností. Predmetom vedcovho ľudského aktu (napr. ingerencie do psychosomatickej štruktúry ľudského organizmu, bioterapia...) má byť objektívne dobro, ku ktorému smeruje vôľa konajúceho vedca a je materiálom jeho ľudského aktu. Vybraný predmet eticky označuje akt ľudskej vôle vedca a jeho ľudský rozum ho eticky oceňuje ako zhodný alebo nezgodný s pravdivým dobrom, pričom objektívne etické zásady vyjadrujú racionálny a prirodzený poriadok dobra a zla, rozlišovaný skrze svedomie vedca. Ľudské akty (skutky) vzhľadom na svoj predmet môžu byť mravne dobré, zlé alebo indiferentné. Ak sa pojednáva o ľudských skutkoch v bioetike, tak ide o také ľudské skutky (*actus humanus*), pre ktoré sa ľudský podmet slobodne, dobrovoľne a pri plnom vedomí rozhodol vo svojom svedomí, uvedomujúc si svoju etickú zodpovednosť za svoje konanie.

Intencia konajúceho vedca, smerujúca ku konkrétnemu cieľu (napr. ochrana ľudského života a zdravia), je podstatným elementom v etickom hodnotení jeho ľudského aktu (napr. skutku vykonaného v rámci vedeckého výskumu) pričom vedcov dobrý úmysel má byť nasmerovaný k dobrému cieľu (napr. terapeutická náprava zdravotnej anomálie, prinavrátenie zdravia, záchrana

¹¹ Por. S. Privitera. *Relativismo etico, oggettività e pluralismo*. In: G. Russo. Ed. *Bioetica fondamentale e generale*. Torino 1995 (56-61) s. 58.

¹² Por. H. de Lubac. *The Drama of Atheist Humanism*. San Francisco 1995 s.38.

ľudského života), aby bol jeho ľudský akt z objektívneho hľadiska morálne dobrý vo svojej podstate. Zlý úmysel vedca podstatne mení etickú kvalitu jeho ľudského aktu, ktorý je sám o sebe dobrý, na akt, ktorý je eticky zlý. Podobne vedcov dobrý úmysel (intencia) nemení etickú kvalitu eticky zlého aktu vedca, na akt, ktorý je eticky dobrý, čiže cieľ nesväťí prostriedky.

Z toho, že daný ľudský akt vedca je objektívne eticky dobrý, ešte nevyplýva, že je dobrý aj formálne. Intencia znamená, že aj vedcova činnosť predmetovo indiferentná sa môže stať eticky dobrou alebo eticky zlou, pričom vedcova intencia môže zväčšiť morálne dobro ľudského aktu ale dodatočná zlá intencia vedca môže spôsobiť, že jeho objektívne dobrý akt sa môže stať morálne (eticky) menej dobrým alebo úplne zlým.

Okolnosti sú druhoradými elementmi vedcovho ľudského aktu a všeobecne sa ich uvádza sedem: kto, čo, kde, kedy, ako, prečo a čím. Z hľadiska etickej kvality vedcovho ľudského skutku zväčšujú alebo zmenšujú etické dobro alebo zlo ľudského skutku, zväčšujú alebo zmenšujú etickú zodpovednosť konajúceho vedca, ale nemôžu zmeniť etickú kvalitu jeho ľudského aktu tak, aby sa vedcov akt, ktorý je zo svojej podstaty zlý, stal dobrým, avšak dodávajú ľudskému aktu dodatočnú etickú kvalitu. Nemožno však opomenúť, že jestvujú také ľudské akty, ktoré bez ohľadu na intenciu a okolnosti sú vždy morálne zlé *ex toto genere suo*.

Nevyhnutnosť konečného etického, čiže mimo medicínskeho, mimo biologického či mimo biotechnologického kritéria hodnotenia ľudských ingerencií do ľudského života, je evidentná, lebo je potrebné nielen stanoviť hranice týchto druhov ingerencií, pričom nejde o nejaké fyzické hranice ale o hranice etické, čiže ide o štandardné etické hodnotenie ľudských skutkov, avšak v bioetickej perspektíve ide aj o fundamenty, z ktorých sa vychádza. Slobodne zvolené skutky majú svoje následky a medzi ne patrí i zánik tej slobody z ktorej vzišli¹³. A vedci si musia uvedomiť fakt, že aj tá absolútna sloboda vedy a výskumu, po ktorej tak mnohí túžia, nie je ľahkým bremenom a že vedci môžu veľmi ľahko padnúť pod jeho ťarchou.

Totíž bez adekvátneho antropologického konceptu, rešpektujúceho objektívnu pravdu o človeku, a bez afirmácie etických princípov, ktorých fundamentom je *lex naturalis*, bude nemožné nájsť nejaké iné etické kritérium, podľa ktorého sa bude môcť objektívne eticky hodnotiť ľudské konanie zrealizované v bioetickej perspektíve. Totíž v základoch morálnej dimenzie prirodzenosti ľudskej osoby sa nachádza prirodzené právo, vo svetle ktorého možno charakterizovať zásadné kritériá morálneho konania človeka čo implikuje prirodzený rozmer antropocentrickej etiky (ktorý môže byť rôznym spôsobom interpretovaný)¹⁴. Antropocentricko-kreacionistická impostácia filozofického konceptu etiky¹⁵ pre bioetiku, smeruje k personalistickej interpretácii a býva adekvátne akcentovaná aj v teologickej rovine bioetickej reflexie. A to i napriek tomu, že jestvuje viacero divergentných interpretácií ale práve personalistický koncept v etike ale i v bioetike (imanentne previazaný s metafyzikou Zjavenia) je považovaný za prirodzený difúzny bod, v ktorom sa integrálne zosúladuje viacero aspektov nazerania na etické princípy a osobu človeka.

Teda je evidentná vnútorná väzba medzi antropologickým konceptom človeka a etickými princípmi, pričom nie možná adekvátna interpretácia i aplikácia etických princípov bez pravdivého antropologického fundamentu. Keďže človek je subjektom svedomia a jeho východiskovým a súčasne konvergentným bodom, teda že je bytostne obdarený svedomím¹⁶, tak primárne rešpektuje hlas svojho svedomia a súčasne verifikuje jeho úsudok v kontexte zohľadnenia etických princípov aby konanie človeka (bioetická sféra ľudskej angažovanosti) bolo vyjadrením slobodného súhlasu človeka a vzájomného súladu s prirodzenými etickými princípmi. Inými slovami ide o bytostnú harmóniu a súlad medzi osobným presvedčením človeka, jeho osobným svetonázorom, svedomím človeka a etickou normou.

¹³ Por. D. DeMarco – B. Wiker. *Architekti kultúry smrti*. Praha 2011 s.136.

¹⁴ Por. E. Sgreccia. *Manuale di Bioetica Vol I: Fondamenti ed etica biomedica*. Milano 2007. s. 119 a 124.

¹⁵ Por. E. Sgreccia. *Manuale di Bioetica Vol I: Fondamenti ed etica biomedica*. Milano 2007. s. 123.

¹⁶ Por. I. Kútny. *Svedomie v jeho špecifickosti*. In: *Špecifické aspekty svedomia v perspektíve rozvoja osoby a spoločnosti*. Bratislava - Nitra 2007 s.4.

Z uvedeného vyplýva, že v bioetickej sfére je potrebné preskúmať vedcove zamýšľané výskumné ciele, či sú eticky prijateľné samé osebe, ako aj skontrolovať aplikované prostriedky, čiže cestu, ktorou sa chcú tieto ciele dosiahnuť spolu s verifikáciou účinkov zamýšľaného konania¹⁷ pričom je dôležité rešpektovanie princípu dôstojnosti človeka, v ktorom je ukotvená nenarušiteľnosť jeho psychofyzickej existencie. Najvyššou a prvou fundamentálnou hodnotou vždy zostáva človek v celom bohatstve svojho spirituálneho i psychofyzického bytia ako aj interpersonálnych vzťahov, čiže obe dimenzie ľudského života duchovnú i telesnú je potrebné vziať do úvahy. Iba tak sa realizuje prirodzený rešpekt voči ľudskej dôstojnosti všetkých subjektov angažujúcich sa v oblasti vedy a výskumu.

Požitá literatúra¹⁸:

DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Dignitatis humanae*. Rím 1965. (www.vatican.va)

JÁN PAVOL II. *Veritatis Splendor*. Rím 1993. (www.vatican.va)

JÁN PAVOL II. *E' necessario determinare le condizioni etiche della ricerca Quando è in causa l'uomo si va oltre la sola scienza*. No.4. (Udiencia: la traduzione italiana del discorso del Papa ai partecipanti alla Plenaria della Pontificia Accademia delle Scienze - Città del Vaticano 28.10.1994) (www.vatican.va)

SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFSKONFERENZ. *Der Mensch: sein eigener Schöpfer? Wort der Bischofskonferenz zu Fragen von Gentechnik und Biomedizin*. (7.3.2001) In: *Imago Hominis* 8:2001 ISSN 1021-9803.

DEMARCO, D.– WIKER, B. *Architekti kultúry smrti*. ISBN 978-80-904143-1-0 Praha 2011.

DE LUBAC, H. *The Drama of Atheist Humanism*. ISBN 0-89870-443-33 San Francisco 1995.

Kútny, I. *Svedomie v jeho špecifickosti*. In: *Špecifické aspekty svedomia v perspektíve rozvoja osoby a spoločnosti*. Bratislava - Nitra 2007.

PRIVITERA, S. *Relativismo etico, oggettività e pluralismo*. In: G. Russo. Ed. *Bioetica fondamentale e generale*. ISBN: 88-05-05496-8 Torino 1995.

ROSIK, S. *Formovanie sumienia chrześcijańskiego w relacji do normy obiektywnej*. In: *Pokuta i sakrament pojednania we współczesnym Kościele*. Poznań 1985.

ROSIK, S. *Sumienie między wolnością a prawdą*. In: *Człowiek sumienie wartości*. Red. J. Nagórny – A. Derdziuk. ISBN 83-228-0462-8 Lublin 1997.

ROSIK, S. *Wezwania i wybory moralne. Reflexie teologicznomoralne*. ISBN 83-228-0206-4 Lublin 1992.

SGRECCIA, E. *Manuale di Bioetica Vol I: Fondamenti ed etica biomedica*. ISBN 978-88-343-1290-2 Milano 2007.

IN: FOLIA UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS. VOL XIX ISBN: 978-80-8082-551-5

TRNAVA SS. 23-28

---

¹⁷ Por. Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz. *Der Mensch: sein eigener Schöpfer? Wort der Bischofskonferenz zu Fragen von Gentechnik und Biomedizin*. (7.3.2001) In: *Imago Hominis* 8:2001 nr. 2 s. 148 – 154.

¹⁸ Dokumenty Katolíckej Cirkvi sú citované podľa www.vatican.va.